

Keuze uit de aanwinsten

Afb. 1. Schotel van majolica, veelkleurig beschilderd, gevat in een later aangebrachte montering van messing.

Diam. 39 cm.

ANTWERPEN, gedateerd 1550, mogelijk door JAN BOGAERT, de montering vermoedelijk ca. 1700.

Merken: Monogram JAB en huismerk, mogelijk voor Jan Bogaert, werkzaam te Antwerpen van omstreeks 1540 tot omstreeks 1570.

Opm.: Deze indrukwekkende schotel, die oorspronkelijk een diameter van ca. 50 cm moet hebben gehad, is voor de 16de-eeuwse majolicaproductie ten noorden van de Alpen een unicum. De decoratie zou een vrije interpretatie kunnen zijn van een prent van Aeneas Vico (1523-1567) naar Frans Floris of is mogelijk gevolgd naar het eveneens Antwerpse, 1547 gedateerde tegeltableau met dezelfde voorstellingen in Museum Het Vleeshuis te Antwerpen (L. J. M. Philippen, *De Oud-Antwerpsche Majolica*, Brussel z.j., afb. 15).

Er zijn slechts twee andere stukken met dit monogram bekend: in de verzameling van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel bevindt zich een 1562

gedateerde kan (Philippen, afb. 25) en in het jachtslot der Braganças te Vila Viçosa (Portugal) een 1558 gedateerde reeks tegeltableaux (J. M. Dos Santos Simões, *Os Azulejos do Paço de Vila Viçosa*, Vila Viçosa 1945, afb. 12 en 13). *Herk.:* Kunsth. Hermann Plenge, Amsterdam. Aankoop uit het legaat A. Isaïc, 1990 (inv.nr. 1990-10).

BK-

Afb. 2. Lampetstel van faïence, beschilderd op de glazuur in paars, het reliëf gehooft met geel, groen en donkerbruin.

Kan: H. 18,5 cm, Br. 21 cm, D. 11,4 cm; bekken: H. 5,5 cm, Br. 38 cm, D. 27,5 cm.

ARNHEM, faïencefabriek van JOHAN VAN KERCKHOFF, ca. 1760-1770.

Merken: Geen.

Opm.: De combinatie van de verfijnde vormgeving met rocailles en de fraaie decoratie in petit feu-techniek is kenmerkend voor de in de fabriek te Straatsburg vanaf omstreeks 1750 ontwikkelde stijl, die een grote invloed uitoefende op de productie van de in 1759 opgerichte fabriek in Arnhem. Het hoge niveau van de vormgeving en de beschildering in de Arnhemse fabriek werd

mede bereikt doordat men personeel uit Straatsburg en omgeving aantrok.

Zoals gebruikelijk werd er naar prenten geschilderd. De man voor het hek is bijvoorbeeld gevolgd naar een prent van Georg Philipp Rugendas (1666-1742). In de verzameling van het Arnhems Gemeentemuseum bevindt zich een grote terrine met dezelfde voorstelling (*Catalogus van Arnhems aardewerk*, Arnhem (Gemeentemuseum) 1961, nr. 20, afb. 53-56).

Typisch Nederlands is het schip met zijzwaarden op het medaillon in het bekken. In 1991 werd het lampetstel in een artikel beschreven en vergeleken met verschillende voorwerpen uit de Arnhemse fabriek (zie *Litt.*). Sinds het schrijven van dit artikel bleek zich in het Victoria and Albert Museum te Londen een kan van een lampetstel met dezelfde vorm maar met een rijker oor te bevinden.

Litt.: J. H. M. Rensing-Wolfert en J. D. van Dam, 'Arnhems aardewerk 1759-1773, nieuwe toeschrijvingen aan de fabriek van Van Kerckhoff', *Mededelingenblad Nederlandse Vereniging van Vrienden van de Ceramiek* 143 (1991/3), pp. 4-11.

1

2

Herk.: Kunsth. Armin B. Allen, Londen. Verworven door de Rijksmuseum-Stichting (inv.nr. 1991-7a/b).

Afb. 3. Ovale schaal van porselein, veelkleurig beschilderd op de glazuur.

Br. 40 cm, D. 27,7 cm, H. 4,6 cm.

OUDER-AMSTEL, ca. 1784-1786.

Merken: Amstel en M.O.L. in blauw onderglazuur.

Opm.: Deze in de stijl van het Japanse Kakiemon-porselein beschilderde schotel werd tezamen geveild met twee andere exemplaren. Eén daarvan, 44,3 cm breed, bevindt zich thans in het Amsterdams Historisch Museum; het

andere, 34,8 cm breed, in het Groninger Museum. Hollands porselein met een Kakiemon-decoratie is zeldzaam. Vermoedelijk hebben de drie schotels tot een servies behoord. Daarvan zijn echter geen andere onderdelen bekend; wellicht zijn de stukken in de Amstel-fabriek bij een elders vervaardigd servies bijgemaakt.

Herk.: Veil. Glerum, Den Haag 9-4-1990, onderdeel van nr. 22, met afb. Aankoop 1991 (inv.nr. 1991-1).

Afb. 4. Bord van hout met zwart en goud lakwerk met het gekroonde spiegelmonogram van Willem van Outhoorn (1635-1720) en diens vrouw,

Elisabeth van Heyningen, temidden van lauwertakken en bladranken. De achterzijde voorzien van een *nashiji*-fond. H. ca. 4 cm, Diam. 47 cm. Japan, ca. 1700.

Opm.: Dit bord maakte deel uit van een lange tijd op Kasteel Rosendael bewaarde reeks exemplaren, paarsgewijs versierd met het wapen van Willem van Outhoorn, gouverneur-generaal van Oost-Indië van 1690 tot 1704; met het wapen van Joan van Hoorn (1653-1711, gouverneur-generaal van 1704 tot 1709); en met spiegelmonogrammen betreffende het echtpaar Van Outhoorn en het echtpaar Van Hoorn. Het tweede exemplaar met het monogram van Willem

4

van Outhoorn en Elisabeth van Heyningen bevindt zich in particulier bezit (cat. tent. *Wonen in de wijde wereld*, Amsterdam (Tropenmuseum) 1963-'64, nr. 187, met afb.; zie daarin tevens de nrs. 181 en 184, met afb. in de inleiding). In de grote verzameling lakwerken afkomstig van Van Outhoorn en Van Hoorn bevond zich eveneens een serie soortgelijke, maar kleinere borden. Twee daarvan,

met het wapen Van Outhoorn, werden in de late achttiende eeuw in opdracht van de toenmalige eigenaren, Assueer Jan baron Torck (1733-1793) en diens echtgenote, Eusebia Jacoba de Rode van Heeckeren (1739-1793), verwerkt in een commode die waarschijnlijk is gemaakt door de Haagse kabinetwerker Matthijs Horrix (ca. 1735-1809; cat. tent. *Imitatie en Inspiratie, Japanse invloed op Nederlandse kunst*

van 1650 tot heden, Amsterdam (Rijksmuseum) 1992, nr. 47). Vermoedelijk zijn deze borden in Japan vervaardigd in de periode waarin desbetreffende personen hun positie als gouverneur-generaal bekleedden. Dit type bleef vrij lang in zwang: in een particuliere verzameling bevindt zich een aan de wapenborden van Van Outhoorn en Van Hoorn vrijwel volkomen gelijk exemplaar, dat het wapen draagt

5

van Adriaan Valckenier
(1695–1751, gouverneur-gene-
raal van 1737 tot 1741).
Herk.: Particuliere verzame-
ling, waarvan in bruikleen
sinds 1981. Aankoop 1990
(inv.nr. 1990-9).

Afb. 5. HUANG SHEN (China,
1687–na 1768).
Zilverreiger en lotus, 1764.
Inkt op papier, 175,1 × 45,0
cm. Gedateerd 1764.
Opn.: Huang Shen was een
van de ‘Acht excentrieken van
Yangzhou’, een groep schil-
ders die in de 18de eeuw in de
stad Yangzhou experimen-
teerde met nieuwe stijlen en
die een grote invloed heeft
gehad op de ontwikkeling van
de latere Chinese schilder-
kunst. Op de schildering staat
een gedicht van vier regels in
Huang Shens karakteristieke
kalligrafie:

‘Toen ik lotus plukte kwam ik
bij de Zuidelijke Oever,
Ik wilde een brief versturen
naar een plaats ver weg.
Maar kijk: onder de bladen
van de lotus,
Waren twee karpers uit zich-
zelf gekomen.’

De twee karpers zijn een meta-
foor voor een brief. Het beeld
is ontleend aan een anoniem
volkslied uit de eerste of
tweede eeuw na Chr., *Paarden
drenken bij de Grote Muur*:
‘Een reiziger komt van een
plaats ver weg,
Brengt als geschenk twee kar-
pers mee.
Ik roep de jongen om de kar-
pers te koken:
Een brief op zijde ligt tussen
hen in.’

Huang Shen schilderde echter
niet ‘twee karpers’, maar ‘een
zilverreiger’, *yi lu*. Met een
ander karakter geschreven

6

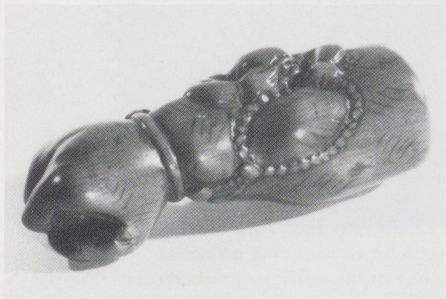
betekent het woord *lu* 'weg'. De lotus geeft het begrip *rong-hua* weer, dat zowel 'bloesempracht' als 'aanzien en rijkdom' betekent. De schildering blijkt dus, zoals vaak in China, een rebus te zijn: 'Moge u op uw weg aanzien en rijkdom verwerven'. De inscriptie is daarbij een aansporing om onderweg wel brieven te schrijven.

Herk.: Verz. mevr. H. de Vries-van der Hoeven, Den Haag. Aankoop met gelden van de Belpoort Familienstiftung te Zürich, 1991 (inv.nr. RAK 1991-12).

Afb. 6. Graftegels van grijs onglazuurd aardewerk met een voorstelling van een toneelspeler met trommel. H. 27,5 cm, Br. 25,5 cm, D. 6 cm.

CHINA, provincie SHANXI, midden 13de eeuw.

Opm.: De in een mal gevormde tegel maakt deel uit van een serie waartoe ook een in 1988 aangekochte tegel met een klepperspeler behoort (MAK 1413; *Bulletin van het Rijksmuseum* 37 (1989), p. 33, afb. 11; W.L. Idema, 'Een clown met kleppers', *Aziatische Kunst* 19 (1989), nr. 4, pp. 6-21). Identieke exemplaren van beide tegels zijn aange troffen in een graf uit het midden van de 13de eeuw in het district Xinjian, provincie Shanxi. Een verslag van de

7

8

opgraving van dit graf werd in 1983 gepubliceerd (*Wenwu* 320, nr. 1, pp. 64-72). Van de tegel met trommelspeler bevindt zich een derde exemplaar in het T. T. Tsui Museum te Hong Kong. *Herk.*: Kunsth. Blitz, Amsterdam. Aankoop 1991 (inv.nr. MAK 1452).

Afb. 7. *Netsuke* (gordelknoop) van hout in de vorm van een afgehakte reuzenarm. L. 5,7 cm.

JAPAN, 18de-19de eeuw.

Opm.: Deze voorstelling is ontleend aan een populair verhaal over een reusachtige demon die de poort van de stad Kyoto onveilig maakte. De held Watanabe no Tsuna wist de demon op de vlucht te jagen door zijn arm af te hakken. Demonen hebben slechts drie vingers, zoals ook aan deze arm te zien is. Een dwerg-demon beweent het geamputeerde lichaamsdeel terwijl hij schijnheilig gebeden prevelt.

Herk.: Geschenk aan de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst van mevrouw H. J. van der Tak te 's-Gravenhage, 1991 (inv.nr. MAK 1444).

Afb. 8. *Netsuke* (gordelknoop) van bukhout, ivoor en andere materialen in de vorm van een straatverteller.

H. 5,9 cm.

JAPAN, Meiji-periode (1868-1912)

Opm.: In de Meiji-periode werd in de kunstnijverheid groot belang gehecht aan het op ingenieuze wijze verwerken van materialen en het tot het uiterste doorvoeren van de techniek. In dit kleine beeldje zijn behalve hout nog andere materialen toegepast: parelmoer, bloedkoraal en ivoor, en niet alleen zijn details als het patroon in de muts van de man en de versiering van zijn waaier met de berg Fuji minutieus aangegeven, ook de mond heeft een echte holte met daarin een tong van bloedkoraal, die bij elke beweging van het beeldje op en neer gaat.

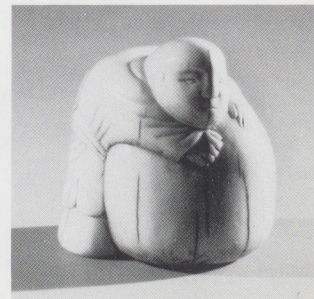
Herk.: Geschenk aan de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst van mevrouw H. J. van der Tak te 's-Gravenhage, 1991 (inv.nr. MAK 1446).

Afb. 9. *Netsuke* (gordelknoop) van ivoor.

H. 3,1 cm.

JAPAN, 18de-19de eeuw.

Opm.: Hoewel niet bekend is wat dit beeldhouwwerkje van een kalende man die over een kussen geleund staat, precies voorstelt, is de eenvoud waar-

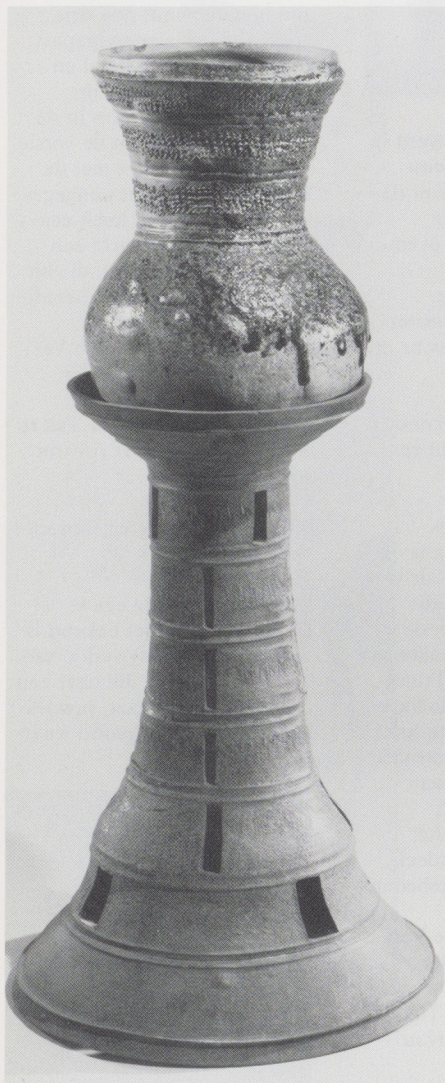

9

mee de scène is weergegeven aandoenlijk.

Herk.: Geschenk aan de Vereniging van Vrienden der Aziatische Kunst van mevrouw H. J. van der Tak te 's-Gravenhage, 1991 (inv.nr. MAK 1449).

Afb. 10. Pot op standaard van steengoed met asglazuur. H. standaard 42 cm. H. pot 24 cm.

10

KOREA, Silla-periode, 5de-6de eeuw.

Opm.: Potten op standaarden, apart of uit een stuk gemaakt, zijn kenmerkende voorbeelden van deze vroege keramiek uit Korea.

Herk.: Kunst. Benjamin Stein, Amsterdam. Aankoop 1990 (inv.nr. 1427 a en b).

Afb. 11. Zodiac-beker met deksel van brons.

H. 14 cm.

INDONESIË, OOST-JAVA, gedateerd overeenkomstig 1355/'56 na Chr.

Opm.: Deze zodiak-beker heeft de voor dit type meest gebruikelijke versiering op het lichaam van twee rijen figuren boven elkaar. De onderste zijn

de tekens van de dierenriem; de bovenste zijn nog niet geïdentificeerd. Boven de vogel in de bovenste rij staat vaak een jaartal in de shaka-jaartelling. Hier is dat in onze jaartelling 1355/'56. Deze jaartallen liggen steeds binnen de Mojopahit-periode (14de-15de eeuw) en zelfs daarbinnen tussen 1300 en 1430. Het komt betrekkelijk weinig voor dat het deksel bewaard is gebleven.

Tent.: *Court Arts of Indonesia*, New York (Asia Society) 1990, nr. 150 a en b.

Herk.: Geschenk van de heer en mevrouw Oorthuys-Lutjens, Baak, 1991 (inv.nr. RAK 1991-16).

11